

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเพื่อสำรวจสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ประเภทศูนย์ฯ และประเภทวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ เปรียบเทียบการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ เปรียบเทียบการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด และเปรียบเทียบการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง

สมมติฐานในการวิจัย สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ แตกต่างกัน สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด แตกต่างกัน สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย โดยสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าอาวาสหรืออิหม่าม และครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ทำงานในศูนย์ฯ มากที่สุด หรือครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานด้านธุรการหรือด้านบริหารงานทั่วไป ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดทั่วไป จากจำนวนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ปีการศึกษา 2547 จำนวน 200 รูป/คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 70 รูป/คน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด จำนวน 22 คน รวมทั้งสิ้น 292 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่างในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดทั่วไป จำนวน 160 รูป/คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 64 รูป/คน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 244 รูป/คน โดยการใช้แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ประเภทศูนย์ฯ และประเภทวัด เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ในงาน 11 ด้าน ในแต่ละด้านเป็นแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานเป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสอบถามปัญหาการดำเนินงานเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำไปหาความเที่ยงตรง โดยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน พิจารณาเพื่อให้ออกเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้กับเจ้าอาวาส อีหม่าม และครูพี่เลี้ยง ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ปรากฏว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .22 ถึง .86 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดทำกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเจ้าอาวาสหรืออีหม่าม และครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ทำงานในศูนย์ฯ มากที่สุด หรือครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานด้านธุรการ หรือด้านการบริหารงานทั่วไป ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 8 จังหวัด ซึ่งได้แก่ ตรัง จันทบุรี ระยอง ชลบุรี สระแก้ว ปราจีนบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขออนุญาตในการจัดเก็บข้อมูลจากหัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและเจ้าคณะจังหวัด และขอความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสวัดและอีหม่าม ในการจัดเก็บข้อมูล รวมแบบสอบถาม จำนวน 244 ฉบับ ได้รับกลับคืน 244 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทดสอบสมมติฐานของการวิจัยด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ความถี่ร้อยละ และจัดอันดับความสำคัญ ทำการแปลผลและนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในงาน 11 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่นๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพและปัญหาการดำเนินงานแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ บริเวณและอาคารภายในศูนย์ฯ มีอากาศถ่ายเทสะดวก บริเวณและห้องทุกห้องภายในอาคารมีแสงสว่างที่เพียงพอ และสถานที่ตั้งศูนย์ฯ อยู่ในบริเวณที่การคมนาคมมีความสะดวก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีรั้วกันเป็นสัดส่วนเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการสร้างรั้วกันรอบบริเวณศูนย์ฯ คิดเป็นร้อยละ 38.10 การบำรุงรักษาพื้นที่เล่นกลางแจ้งยังไม่ดีพอ คิดเป็นร้อยละ 30.70 และขาดเจ้าหน้าที่ดูแลตรวจสอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซมอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 23.80

1.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวเด็กให้มีความสะอาดอยู่เสมอ ศูนย์ฯ มีถังขยะเพียงพอกับการใช้งานภายในศูนย์ฯ และศูนย์ฯ มีแก้วนํ้าที่ถูกลูกลักษณะและเพียงพอกับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ มีเครื่องเล่นกลางแจ้งเพียงพอกับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านวัสดุอุปกรณ์ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 52.00 ของเล่น และสื่อพัฒนาเด็กเก่า ไม่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 45.90 และโต๊ะ-เก้าอี้ ไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 43.00

1.3 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดหาครูพี่เลี้ยงได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ศูนย์ฯ จัดหาครูพี่เลี้ยงที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการสอน และผู้บริหารศูนย์ฯ ได้เข้ารับการอบรมพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารศูนย์ฯ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่พบว่ามี

มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดส่งครูพี่เลี้ยงเข้ารับการอบรมให้มีความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ สม่่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านบุคลากร เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ค่าตอบแทนบุคลากรไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ คิดเป็นร้อยละ 79.90 บุคลากรขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิต คิดเป็นร้อยละ 58.20 และขาดสวัสดิการสำหรับบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 44.30

1.4 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ครูพี่เลี้ยงจัดทำสมุดบันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กอย่างเป็นระบบ ครูพี่เลี้ยงสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลสม่่าเสมอ และครูพี่เลี้ยงให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมเด็กสม่่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารศูนย์ฯ ตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาศูนย์ฯ สม่่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผล เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ เด็กมาเรียนไม่สม่่าเสมอ ส่งผลให้การประเมินผลไม่ต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.10 เด็กส่วนใหญ่มีภาวะทุพโภชนาการ คิดเป็นร้อยละ 19.70 และขาดการติดตามแก้ไขปัญหามาจากการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ คิดเป็นร้อยละ 18.00

1.5 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดเวรให้ครูพี่เลี้ยงดูแลรับ-ส่งเด็กสม่่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ศูนย์ฯ จัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยของอาคารและประตูเข้าห้องเรียน และศูนย์ฯ ดำเนินการตรวจสอบอาคารสถานที่และบริเวณศูนย์ฯ สม่่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ ติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงภายในอาคารทุกอาคาร มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ งบประมาณไม่เพียงพอในการติดตั้งเครื่องดับเพลิงให้ครบทุกชั้นในแต่ละชั้นอาคาร คิดเป็นร้อยละ 70.10 งบประมาณไม่เพียงพอในการติดตั้งระบบป้องกันภัยจากอุปกรณ์ไฟฟ้า

ภายในอาคารทุกอาคาร คิดเป็นร้อยละ 61.50 และขาดเจ้าหน้าที่ฝึกซ้อมการป้องกันภัยให้แก่เด็ก คิดเป็นร้อยละ 50.00

1.6 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดหาอาหารเสริม (นม) ได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ศูนย์ฯ จัดหาอาหารกลางวันที่ถูกสุขลักษณะและตามหลักโภชนาการได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด และศูนย์ฯ จัดให้เด็กได้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่พบว่า มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ เด็กมีพัฒนาการแตกต่างกันมาก ทำให้การจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมได้ไม่ครบทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 33.60 ไม่สามารถจัดห้องเรียนแยกตามอายุเด็กได้ คิดเป็นร้อยละ 32.40 และไม่สามารถจัดหาอาหารว่างให้แก่เด็กได้ตลอดปีการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.80

1.7 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงมีมนุษยสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กกับผู้ปกครองสม่ำเสมอ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ สม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และศูนย์ฯ จัดส่งครูพี่เลี้ยงหรือนุเคราะห์ของศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่นสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ เชิญผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เข้ามชมนิทรรศการและกิจกรรมของศูนย์ฯ สม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ มีงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ น้อย คิดเป็นร้อยละ 46.30 องค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์ฯ ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 40.60 และชุมชนยากจนจึงสนับสนุนงบประมาณให้แก่ศูนย์ฯ ได้น้อย คิดเป็นร้อยละ 35.70

1.8 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดทำทะเบียนรายชื่อเด็กที่มีความเป็นปัจจุบัน ศูนย์ฯ จัดทำทะเบียนประวัติเด็กที่สะดวกแก่การสืบค้น และศูนย์ฯ จัดทำสมุดแสดงรายการและเวลาอาหารประจำวันของเด็กไว้อย่างเป็นระบบ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำทะเบียนต่าง ๆ โดยตรง คิดเป็นร้อยละ 37.30 ขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดเก็บข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 36.10 และขาดคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดทำทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 35.20

1.9 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ดำเนินการแจ้งการประสบอุบัติเหตุของเด็กต่อผู้ปกครองโดยทันที ศูนย์ฯ จัดทำรายงานการเกิดโรคติดต่อของเด็กต่อผู้ปกครองและหน่วยงานที่รับผิดชอบสม่ำเสมอ และศูนย์ฯ จัดส่งรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กให้ผู้ปกครองได้รับทราบสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำรูปแบบการรายงานเกี่ยวกับเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างเป็นระบบ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก พบว่า ปัญหาอันดับแรกมี 2 ด้าน คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการรายงานพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กให้ศูนย์ฯ ได้ทราบ และผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 24.20 เท่ากัน ปัญหาอันดับที่ 2 คือ ขาดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำรายงานโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 23.80 และอันดับที่ 3 คือ ปัญหาด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.90

1.10 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของ

ศูนย์ฯ เพื่อแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบอย่างสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ศูนย์ฯ จัดทำผลสรุปการดำเนินงานเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ และผู้ปกครอง และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ฯ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำรายงานปัญหาเฉพาะเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการ รายงานผลการดำเนินงาน เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสาม อันดับแรก คือ ขาดการติดตามแก้ไขปัญหาการดำเนินงานจากหน่วยงานต้นสังกัด คิดเป็นร้อยละ 30.30 ผลการดำเนินงานไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 25.80 และคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ไม่ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ฯ เท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 23.40

1.11 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ มีการจัดการแข่งขันกีฬาที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ศูนย์ฯ จัดระบบสารสนเทศเพื่อให้บริการหน่วยงานอื่นอย่างเป็นระบบ และศูนย์ฯ มีเงินทุนช่วยเหลือเด็กขาดแคลน ส่วนข้อที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดทำโครงการเกษตรเพื่อสนับสนุนอาหารกลางวันให้เด็กอย่างเหมาะสม

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬา คิดเป็นร้อยละ 45.90 ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 38.10 และผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำประกันภัยจึงไม่สนใจทำประกันเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 34.80

2. สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตาม จังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ โดยที่จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี และนครนายก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนจังหวัดตราด จันทบุรี ชลบุรี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละจังหวัดมีสภาพการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 จังหวัดตราด มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก ที่มีสภาพการ

ดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

2.2 จังหวัดจันทบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

2.3 จังหวัดระยอง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 จังหวัดชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

2.5 จังหวัดสระแก้ว มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก พบว่าอันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่ อันดับที่สองมี 3 ด้าน คือ ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน อันดับที่สาม คือ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดเก็บข้อมูล ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.6 จังหวัดปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน และด้านอาคารสถานที่ ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

2.7 จังหวัดนครนายก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.8 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก การจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

3. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ โดยรวม พบว่า จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี และนครนายก มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยองและปราจีนบุรีมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราดและชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า “สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ แตกต่างกัน” จำนวน 7 ด้าน ส่วนอีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least – Significant Different-LSD) ปรากฏผล ดังนี้

3.1 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านอาคารสถานที่ พบว่า พบว่า จังหวัดสระแก้ว นครนายก ระยอง ตราด ปราจีนบุรี และชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี

และจังหวัดนครนายกและระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า จังหวัดชลบุรีและระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรีและฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านบุคลากร พบว่า จังหวัดปราจีนบุรี ระยอง ตราด ชลบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดสระแก้ว และจังหวัดปราจีนบุรี ระยอง ตราด และชลบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย พบว่า จังหวัดสระแก้ว ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก ชลบุรี และตราด มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดสระแก้ว ระยองและปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ พบว่า จังหวัดระยอง นครนายกและปราจีนบุรี มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราด จันทบุรีและจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.6 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล พบว่า จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดตราดและชลบุรี จังหวัดระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดจันทบุรี ปราจีนบุรีและนครนายก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ส่วนจังหวัดคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.7 การทดสอบความแตกต่าง สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในภาคตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งศูนย์ฯ ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน พบว่า จังหวัด สระแก้ว ปราจีนบุรี และระยอง มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าจังหวัดนครนายก จังหวัด ปราจีนบุรีและระยองมีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรีมีสภาพการดำเนินงาน สูงกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี และตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจังหวัด คู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด โดยรวมและรายด้าน พบว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดมีสภาพการดำเนินงานแตกต่างจากศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ ยกเว้น ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็กและด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า “สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในมัสยิด แตกต่างกัน” เพียง 2 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการ แก่เด็ก และด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์

5. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยรวมและ รายด้าน พบว่า ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดพัฒนาตัวอย่าง มีสภาพการดำเนินการสูงกว่าศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ใน วัดทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ยกเว้น ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัย สำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า “สภาพการดำเนินงานของศูนย์ อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ระหว่างศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัดทั่วไป กับศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด พัฒนาตัวอย่าง แตกต่างกัน” จำนวน 8 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านการประเมินผล ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย ด้านการจัดกิจกรรมให้ บริการแก่เด็ก ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล และด้านการรายงานผลการดำเนินงาน ส่วนอีก 3 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ ด้านการรายงานเกี่ยวกับ เด็ก และด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในงาน 11 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ด้านอาคารสถานที่ และด้านการรายงานเกี่ยวกับเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่พบว่า มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพร้อมในการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดว่า วัดและมัสยิดจะต้องมีความพร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ อาคารเรียนจะต้องมีความมั่นคงปลอดภัยเหมาะสม และถูกสุขลักษณะที่จะใช้เป็นที่ทำการเรียนการสอนให้กับเด็กอย่างเพียงพอ และต้องมีความพร้อมในด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว (กรมการศาสนา, 2543 ก, หน้า 4) เพราะว่าการกรมการศาสนาไม่มีงบประมาณสนับสนุนเกี่ยวกับการสร้างและปรับปรุงอาคาร เนื่องจากการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้อาคารของวัดหรือมัสยิดให้เป็นประโยชน์กับสังคมมากที่สุด โดยเน้นเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลชนบท และสถานที่นั้นไม่มีหน่วยงานอื่นเปิดรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำครองชีพต่ำ รับเด็กในพื้นที่เป็นหลัก และรับเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 4) และในการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ กรมการศาสนาได้กำหนดให้มีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดองค์ประกอบ การสอน การจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เกื้อหนุนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง โดยในการจัดการศึกษาและเตรียมพร้อมให้ใช้หลักสูตรและการจัดของกรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 6) โดยให้จัดเตรียมความพร้อมและอบรมจริยธรรมให้แก่เด็กอย่างเหมาะสมตามวัย ให้จัดประสบการณ์และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โดยให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย และให้จัดประเมินพัฒนาของเด็กให้ครบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิวิพล โกมลิต (2544) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดหนองคาย พบว่า มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ค้วงพรหม (2545) ได้ศึกษาการบริหารงานการศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสระแก้ว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพและปัญหาการดำเนินงานแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก

ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ บริเวณและอาคารภายในศูนย์ฯ มีอากาศถ่ายเทสะดวก บริเวณและห้องทุกห้องภายในอาคารมีแสงสว่างที่เพียงพอ และสถานที่ตั้งศูนย์ฯ อยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมมีความสะดวก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ คัดเลือกอาคารที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการอบรมเด็ก ซึ่งในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์นั้น กรมการศาสนา (2542, หน้า 18) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ไว้ว่า อาคารที่ใช้เป็นศูนย์ฯ ควรตั้งอยู่ในทิศทางที่อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่อยู่ในบริเวณเสี่ยงอันตราย บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ เป็นต้น ภายในอาคารต้องมีแสงสว่างเพียงพอ โดยสม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน หรือมีรั้วรอบบริเวณศูนย์ฯ เพื่อให้เด็กปลอดภัยในการที่จะออกไปเดินเล่นตามมุมต่าง ๆ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528, หน้า 3) ได้กำหนดแนวทางการเลือกทำเลที่ตั้งโรงเรียนต้องอยู่ในย่านการคมนาคมที่สะดวก ไม่ไกลหมู่บ้าน หรือชุมชนเกิน 2 กิโลเมตรควรตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีรั้วล้อมรอบ ฯลฯ และในการพัฒนาห้องเรียน จะต้องตกแต่งห้องให้น่าเรียน ขนาดของห้องเรียนต้องพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่อับทึบ มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างพอเหมาะ มีบรรยากาศอบอุ่น เย็นตา เย็นใจ และน่าเรียน จัดห้องเรียนให้สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล รอดคล้ายและคณะ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า อาคารสถานที่เหมาะสมร่มรื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ ประทุม (2542) ได้ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนบ้านชะบะมะนาว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด สวยงาม ร่มรื่น น่าอยู่ น่าทำงานและน่าเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เคชะคุปต์ (2544, หน้า 165) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ทำเลที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมไปมาสะดวก มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายใด ๆ อาคารสถานที่มีความแข็งแรงมั่นคง มีทั้งที่เป็นตัวอาคารเฉพาะ มีชั้นเดียว และจัดแบ่งเป็นห้องแยกตามอายุกลุ่มของเด็ก และมีลักษณะเป็นบ้านอยู่อาศัย ดัดแปลงเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น มีการแบ่งชั้นเป็นห้องดูแลเด็กตามกลุ่มอายุเด็กเช่นเดียวกัน มีทางเข้า-ออกจากตัวอาคารหลายทาง ซึ่งจำเป็นเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินฉุกเฉินบริเวณภายในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย มีสนามเด็กเล่น ฯลฯ ส่วนข้อที่พบว่า มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีรั้วกั้นเป็นสัดส่วนเหมาะสม มีสภาพการ

ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณในการสร้างรั้วกันรอบบริเวณศูนย์ฯ

ปัญหาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการสร้างรั้วกันรอบบริเวณศูนย์ฯ คิดเป็นร้อยละ 38.10 การบำรุงรักษาพื้นที่เล่นกลางแจ้งยังไม่ดีพอ คิดเป็นร้อยละ 30.70 และขาดเจ้าหน้าที่ดูแลตรวจสอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซม อาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 23.80 ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ไม่ได้รับงบประมาณในการสร้างรั้วจากกรมการศาสนา และขาดงบประมาณสนับสนุนจากชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างรั้วกันรอบบริเวณศูนย์ฯ รองลงมาคือ การบำรุงรักษาพื้นที่เล่นกลางแจ้งยังไม่ดีพอ และขาดเจ้าหน้าที่ดูแลตรวจสอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซม อาคารสถานที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน บางจังหวัดอาจมีฝนตกชุก ทำให้สนามชำรุด และขาดงบประมาณในการจ้างนักการภารโรงเพื่อดูแลตรวจสอบ บำรุงรักษา ซ่อมแซม อาคารสถานที่โดยตรง โดยส่วนใหญ่ศูนย์ฯ ได้มอบหมายให้ครูพี่เลี้ยงช่วยกันดูแลอาคารสถานที่ จึงทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากครูพี่เลี้ยงต้องทำการสอนด้วย ซึ่งในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่นั้น ดิลก พัฒนวิชัยโชติ (2536 อ้างถึงใน วิโรจน์ ประนิยม, 2542, หน้า 64) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรตรวจสอบอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุด จัดให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอาคารสถานที่ของบุคลากร และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุทธธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 91-92) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า งานดูแลอาคารสถานที่และห้องเรียนเป็นภารกิจที่ครูหรือผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เกือบทุกแห่งจะต้องรับผิดชอบในการดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียน รวมทั้งการจัดระเบียบของอุปกรณ์การเรียนการสอนบางแห่งอาจจะต้องดูแลเพิ่มเติมถึงภายนอกห้องเรียน รวมทั้งสถานที่ใกล้เคียงที่เด็กใช้ทำกิจกรรม เช่น หน้าห้องเรียนและบันได รวมทั้งห้องน้ำที่อยู่ในแต่ละห้องเรียน บางแห่งอาจจะมีพี่เลี้ยงช่วย แต่ส่วนนอกอาคารหรือสนามมักเป็นหน้าที่ของภารโรงหรือคนสวน

1.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ ดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวเด็กให้มีความสะอาดอยู่เสมอ ศูนย์ฯ มีถังขยะเพียงพอกับการใช้งานภายในศูนย์ฯ และศูนย์ฯ มีแก้วนํ้าที่ถูกลักษณะและเพียงพอ กับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ให้การดูแลอนามัยเด็ก

และดูแลการจัดตั้งปฏิถุภายในศูนย์ฯ เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล รอดคล้าย และคณะ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูพี่เลี้ยงให้การดูแลนมนัยเด็ก และการดูแลโภชนาการเป็นหลัก ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ มีเครื่องเล่นกลางแจ้งเพียงพอกับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล รอดคล้ายและคณะ (2540, หน้า 87-92) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ขาดเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิลักษณ์ มณีศรี (2538) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 พบว่า งบประมาณที่จัดสรรไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์การออกกำลังกายสำหรับนักเรียน

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านวัสดุอุปกรณ์ เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 52.00 ของเล่นและสื่อพัฒนาเด็กเก่า ไม่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 45.90 และโต๊ะ-เก้าอี้ ไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 43.00 ทั้งนี้เพราะว่า รัฐไม่ได้จัดสรรเป็นค่าวัสดุครุภัณฑ์ตามความต้องการของศูนย์ฯ เช่น วัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน วัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ ซึ่งได้แก่ ตู้เก็บเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ สื่อพัฒนาเด็ก เครื่องเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล รอดคล้ายและคณะ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ติดตามประเมินผลโครงการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ศูนย์ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนและงบประมาณ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรเพชร ชัยสงค์ (2537) ได้ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนและปัญหาการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า มีปัญหาความไม่เพียงพอด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการและการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ ยืนยาว (2537) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

ส่วนปัญหาสื่อพัฒนาเด็กเก่า ไม่ทันสมัย ทั้งนี้เพราะว่า รัฐจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อพัฒนาเด็กไม่สมดุล และไม่ได้จัดสรรงบประมาณในการซ่อมบำรุงรักษาพัสดุให้แก่ศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กริช วรรณทอง (2542) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และด้านการควบคุมพัสดุ และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจำหน่ายพัสดุ และด้านการจัดหาพัสดุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดา เอี่ยมสำอางค์ (2545) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง พบว่า ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณค่าซ่อมบำรุงรักษาพัสดุให้เพียงพอ เพื่อให้พัสดุใช้การได้ตลอดอายุการใช้งาน และด้านการจำหน่ายพัสดุ ควรจัดทำวิธีการจำหน่ายพัสดุเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

1.3 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดหาครูพี่เลี้ยงได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ศูนย์ฯ จัดหาครูพี่เลี้ยงที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการสอน และผู้บริหารศูนย์ฯ ได้เข้ารับการอบรมพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารศูนย์ฯ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารศูนย์ฯ ได้สรรหาและแต่งตั้งครูพี่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ซึ่งตามหลักเกณฑ์กรมการศึกษากำหนดได้กำหนดคุณสมบัติครูพี่เลี้ยงไว้ว่า ต้องมีครูพี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 20 คน มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และให้ครูพี่เลี้ยงผ่านการอบรมซึ่งกรมการศาสนาเป็นผู้จัดร่วมกับหน่วยงานอื่น สำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ครูพี่เลี้ยงจะต้องมีความรู้พื้นฐานด้านศาสนาอิสลาม (กรมการศาสนา, 2543 ข, หน้า 3-5) ส่วนผู้บริหารศูนย์ฯ นั้น จะต้องพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย การสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนที่ประหยัด เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้รอบรู้ทางวิชาการ เป็นที่พึ่งของครูได้ (ลักดา นิละมณี, 2524, หน้า 151) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล รอดคล้าย (2540) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ผู้บริหารศูนย์ผ่านการอบรมให้มีความรู้เพียงพอต่อการบริหารศูนย์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุทธธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 152) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ครูพี่เลี้ยงมักมีการศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย ไม่มีรายได้อายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ มีการตรวจสุขภาพก่อนรับเข้าทำงาน ไม่ให้เป็นโรคที่แพร่เชื้อสู่เด็กได้ ครูที่พบมีลักษณะใจเย็น คล่องแคล่ว จิตใจรักเด็ก และพร้อมจะชี้แนะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดส่งครูพี่เลี้ยงเข้ารับการอบรมให้มีความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ สม่าเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ขาดงบประมาณในการจัดอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล รอดคล้ายและคณะ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ครูพี่เลี้ยงที่ได้รับการอบรมมีความรู้ไม่เพียงพอการอบรมยังมีน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยมานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ขาดการส่งเสริมให้ครูเข้าสัมมนาอบรมให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เฉชะคุปต์ (2544, หน้า 100) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า บางครั้งศูนย์ได้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีประโยชน์มา เช่น โทรทัศน์ วีดีโอ หรือคอมพิวเตอร์ แต่เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ไม่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ทำให้ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวไม่เต็มที่ ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการหาผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวมาให้การอบรมกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ เป็นต้น และยังพบว่า ผู้ดูแลเด็กต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำสื่ออุปกรณ์การเรียนสอนมากที่สุด รองลงมาคือการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก และเทคนิคการทำงานกับผู้ปกครองเด็ก กรรมการศูนย์และชุมชน ความรู้ในด้านวิชาการ (เช่น การอบรม สัมมนา ดูงาน) การบริหาร พัฒนาการเด็ก จิตวิทยาเด็ก กายภาพบำบัด การดูแลเด็กพิเศษ และด้านความสัมพันธ์และเข้าใจกันระหว่างครูกับนักเรียน (กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เฉชะคุปต์, 2544, หน้า 77)

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านบุคลากร เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ค่าตอบแทนบุคลากรไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ คิดเป็นร้อยละ 79.90 บุคลากรขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิต คิดเป็นร้อยละ 58.20 และขาดสวัสดิการสำหรับบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 44.30 ทั้งนี้ เพราะรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนครูพี่เลี้ยงเพียงอย่างเดียว ไม่มีการจัดสวัสดิการอื่น ๆ โดยจัดสรรค่าตอบแทนในอัตรา 4,100 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่าค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ติดตามประเมินผลโครงการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอเป็นค่าตอบแทนครูและบริหารศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เมธิโยธิน (2542)

ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ครูไม่มีหลักประกันความก้าวหน้าในอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เจริญกุล (2544, หน้า 82) ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า เมื่อสอบถามถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครองเด็ก พบว่า ส่วนใหญ่ (เกือบร้อยละ 70) มีความพึงพอใจในระดับที่มากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับความพึงพอใจในด้านผลตอบแทนที่ได้จากการปฏิบัติงานในรูปของรายได้ สวัสดิการ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.3, 46.2, และ 39.1 ตามลำดับ) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติงานดูแลเด็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.4) ถือว่างานนี้เป็นงานที่มีเกียรติ แม้ว่าหลายหน่วยงานคนจะทำงานในรูปอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และประดินันท์ อุปรมย์ (2524, หน้า 172) ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณว่า รัฐควรเพิ่มงบประมาณการปฐมวัยศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นค่าสื่อการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวันและค่าจ้างบุคลากรประเภทต่าง ๆ

1.4 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ครูที่เลี้ยงจัดทำสมุดบันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กอย่างเป็นระบบ ครูที่เลี้ยงสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลสม่ำเสมอ และครูที่เลี้ยงให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาวัยเด็กสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะว่าการประเมินพัฒนาการเด็คนั้น จะต้องประเมินทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก เพื่อนำผลประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2540 ข, หน้า 46) ซึ่งกรมลดคล้าย (2537, หน้า 78) กล่าวว่า ในการประเมินด้านตัวเด็ก เช่น ประเมินสุขภาพเด็ก โดยใช้สมุดสุขภาพประจำตัวเด็ก ได้แก่ การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงทุกเดือน การให้ภูมิคุ้มกันโรค และการดูแลรักษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย 3-6 เดือนต่อครั้ง ประเมินด้านพัฒนาการเด็กโดยใช้คู่มือและสมุดบันทึกพฤติกรรมของเด็กและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นประจำ รวมทั้งในเรื่องพฤติกรรมที่สงสัยว่าจะมีปัญหา เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปรับปรุง ซึ่งในการประเมินด้านพัฒนาการเด็กอาจใช้วิธีการสังเกต การร่วมสนทนา หรือประเมินจากผลงานของเด็ก หรือประเมินจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง ซึ่งกรมการศาสนา (2543 ก, หน้า 1) ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจน

จิตใจ เพื่อที่จะศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และยังได้ให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูเด็กไว้ด้วย (กรมการศาสนา, 2542, หน้า 38-40) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ติดตามประเมินผลโครงการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา พบว่า เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายผ่านเกณฑ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 154) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า สถานเลี้ยงดูเด็กอายุ 3-6 ปี หลายแห่งมีการประเมินพัฒนาการเด็กทุก 3 เดือน หรือภาคการศึกษาครั้งเป็นระยะ ๆ ส่วนข้อที่พบว่ามีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารศูนย์ฯ ตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาศูนย์ฯ สม่าเสมอ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารศูนย์ฯ อาจจะมีภารกิจมาก ทำให้การดูแลได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งกมล รอดคล้าย (2537, หน้า 78) กล่าวว่า ในการประเมินผลนั้น ควรจัดให้มีการประเมินผลอย่างสม่าเสมอในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่ การประเมินด้านการให้บริการ เช่น การประเมินอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อนามัยสิ่งแวดล้อม ประเมินด้านโภชนาการ ประเมินด้านการเงิน จัดให้มีการกำกับติดตาม ดูแลจากผู้บริหารศูนย์ฯ จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ดูแลจากภายนอก จากแหล่งอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ผู้ปกครอง เด็ก ฯลฯ การประเมินด้านตัวเด็ก นอกจากนั้น ดิลก ขพัฒนวิชัยโชติ (2536 อ้างถึงใน วิโรจน์ ปริญญิม, 2542, หน้า 65) ยังได้กล่าวถึงการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ว่า ควรประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่อย่างสม่าเสมอ ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการรักษาอาคารสถานที่เท่าที่นักเรียนจะสามารถมีส่วนร่วมได้ และใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ เช่น รับฟังความคิดเห็นจากชุมชน ฯลฯ

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการประเมินผล เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ เด็กมาเรียนไม่สม่าเสมอ ส่งผลให้การประเมินผลไม่ต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.10 ปัญหาเด็กส่วนใหญ่มีภาวะทุพโภชนาการ คิดเป็นร้อยละ 19.70 ปัญหาขาดการติดตามแก้ไขปัญหาจากการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองอาจเห็นว่าไม่จำเป็นต้องให้เด็กไปเข้ารับการฝึกอบรมทุกวัน เนื่องจากการศึกษาที่ไม่บังคับให้เข้าเรียน รองลงมาคือปัญหาเด็กส่วนใหญ่มีภาวะทุพโภชนาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองเด็กฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ทำให้ไม่สามารถให้เด็กได้รับประทานอาหารที่มีสารอาหารครบ 5 หมู่ เพราะศูนย์ฯ นั้นสามารถจัดอาหารให้เด็กได้เพียง 1 มื้อ เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการทางร่างกายของเด็ก จึงทำให้เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2524, หน้า 194) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ เพราะเกิดจาก

ความยากจน ความไม่เข้าใจหลักที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการและความเชื่อผิด ๆ ของสังคม เช่น หญิงแม่อุ้มลูกอ่อนต้องกินข้าวกับเกลือ กินผักแล้วท้องอืด กินกับข้าว ๆ เป็นต้นขโมยเป็นคั้น ส่วนปัญหาขาดการติดตามแก้ไขปัญหามาจากการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ นั้น อาจเป็นเพราะว่า อยู่ในระหว่างการปฏิรูประบบราชการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งอยู่ในระหว่างการถ่ายโอนภารกิจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้เจ้าหน้าที่มีภารกิจมาก ทำให้ขาดการติดตามแก้ไขปัญหาคำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ ยืนยาว (2537) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ในการดำเนินงานตามแผน พบว่า ผู้บริหารมีภารกิจมากไม่ค่อยมีเวลานิเทศติดตามผล และในการประเมินผลการดำเนินงาน ขาดความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ ปรับปรุงแผนงาน/โครงการของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้ปกครองไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ ไม่ให้ความร่วมมือ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

1.5 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก

ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดเวรให้ครูพี่เลี้ยงดูแลรับส่งเด็กสม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ศูนย์ฯ จัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยของอาคารและประตูเข้าห้องเรียน และศูนย์ฯ ดำเนินการตรวจสอบอาคารสถานที่และบริเวณศูนย์ฯ สม่ำเสมอ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ศูนย์ฯ ตระหนักถึงความปลอดภัยของเด็กและความปลอดภัยของอาคารสถานที่เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ดั่งพรหม (2545) ที่ได้ศึกษาการบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสระแก้ว พบว่า มีการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างรัดกุม ส่วนข้อที่พบว่า มีสภาพการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ฯ จัดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงภายในอาคารทุกอาคาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณในการจัดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง ซึ่งในการรักษาความปลอดภัยนั้น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2527 ข, หน้า 583-584) ได้กล่าวว่า การรักษาความปลอดภัยมี 3 ประเภท คือ การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับบุคคล การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับเอกสาร และการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับอาคารสถานที่

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย เมื่อเรียงลำดับปัญหาจากจำนวนผู้ระบุปัญหาจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ งบประมาณไม่เพียงพอในการติดตั้งเครื่องดับเพลิงให้ครบทุกชั้นในแต่ละชั้นอาคาร คิดเป็นร้อยละ 70.10 งบประมาณไม่เพียงพอในการติดตั้งระบบป้องกันภัยจากอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในอาคารทุกอาคาร คิดเป็นร้อยละ 61.50 และขาดเจ้าหน้าที่ฝึกซ้อมการป้องกันภัยให้แก่เด็ก คิดเป็นร้อยละ 50.00 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รัฐ ไม่ได้จัดสรรงบประมาณในการซื้อเครื่องตัดไฟหรือเครื่องดับเพลิงให้แก่ศูนย์ฯ และศูนย์ฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่จะทำการฝึกซ้อมการป้องกันภัยให้แก่เด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เชชะคุปต์ (2544, หน้า ๑) ที่ได้ศึกษารูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า สถานเลี้ยงดูเด็กจำนวนมากต้องพึ่งพาทรัพยากร/เงินสนับสนุนจากภายนอก เนื่องจากค่าบริการที่เก็บได้จากผู้ปกครองหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอ

1.6 สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก ด้านการจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ศูนย์ฯ จัดหาอาหารเสริม (นม) ได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ศูนย์ฯ จัดหาอาหารกลางวันที่ถูกสุขลักษณะและตามหลักโภชนาการได้เพียงพอกับจำนวนเด็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด และศูนย์ฯ จัดให้เด็กได้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า วัยเด็กเป็นวัยที่ต้องได้รับความเอาใจใส่เรื่องการให้อาหารมาก โดยเฉพาะวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสมองสูง อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้อย่างดี (กองพัฒนาสตรีและเด็ก, 2528 อ้างถึงใน สมบัติ สะเกศ, 2543, หน้า 69) ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ บอร์กแมนและไดแอน (Borgman & Diane, 1983, pp. 1982-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 2 รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา (Administration of School Lunch Programs for Small, Medium and Large School) โดยเน้นศึกษาเฉพาะคุณภาพของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิผลในการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และพัฒนารูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการเตรียมอาหาร สถานที่ในการประกอบอาหาร โรงเรียนขนาดต่าง ๆ ในตำบลวางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันให้ง่ายและคล้ายคลึงกัน ผู้รับผิดชอบ